

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

16. de Definitione Simplici & Logica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

exculta sunt. Sed ut segetes fecunda, & vberes, non solum fruges, verum herbas etiam effundunt inimicissimas frugibus, sic interdum ex illis locis, aut leuia quaedam, aut a causis aliena, aut non vtilia gignantur, quorum ab oratoris iudicio delectus magnus adhibebitur; Quoniam modo ille in bonis habebit, & habitabit suis. Nunc de singulis in specie dicendum est.

Definitionis dignitas & varia appellationes.

CAPVT XV.

Operis vmbra, orationem dixisse fertur Democritus, quoddam delineatio quaedam rerum fiat beneficio verborum. Est id quidem in ceteris, sed maxime in definitione conspiciendum, quae non modò vmbra est, sed viua rei, quae describit, imago, atque ideo χαρακτερισμὸς à veteribus nominata est. Fuit certe illud Paulinae pictoris, & Glycerae coronariae iucundissimum certamen, cum haec innumeros flores summa varietate distinctos proponeret: Ille verò eorundem formas, & colores exprimere, ac diuersos veluti luxuriantis naturae ludae artis beneficio consequi niteretur. Sed nec minor definitionis splendor, aut dignitas, quae res tot, & tantas, quas huius caeli ambitu, diuina mens complexa est, paucissimis quibusdam verbis depingere, atque illustrare conatur. Ex quo si tanta statuarum artis magnitudo, quae (vt ait Cassiodorus) primum à Thufcis profecta mentibus, & inuentis, ita creuit apud posteros, vt parem populum Romae daret, quem ipsa rerum parens natura procrearat.

Definitio imago & characterisimus appellatur.

Nō minima laus profectò definitionis quae hanc rerum vniuersitatem, tot accuratis descriptionibus, quasi statuis, & imaginibus amplexa est. Haec de prima definitionis appellatione.

Eadem terminos.

Secundò à Graecis dicitur ὄρος, quasi terminus, aut lapis terminalis, ex quo definitio quoque à Latinis nuncupata est. Magnum profectò nomen, & definitionis dignitatem satis indicat. Sacros enim fuisse apud veteres lapides terminales scimus, non alia de causa, quàm quod agrum ab agro discriminantes, contentionum omnium materiam succiderent, ex quo occipit Ouidius in Terminum,

Tu populos, vrbesque, & regna ingenia sinis, Omnia erit sine te litigiosus ager.

Sed quod magis mireris, ita religiosi fuere Terminorum lapides, vt si quando quis in religio nita Arabia lapidibus proiectis stratus ager inueniretur, ominusus idem, & cultura inhabilis iudicaretur, ne forte lapis aliquis vnus ex terminalibus violaretur ab inscijs. Quamobrem plerique inuidia moti eiusmodi lapides in agris vicinorum proiebant, quò illis postea extr. criminibus cum graui detrimento cessaret ager.

Hoc crimen ομοκτισμὸν nominabant, vt ex Vlpiano liquet. Sunt quaedam, inquit, quae morte prouinciarum, coercionem solent admittere, vt puta in prouincia Arabia ομοκτισμὸν crimen appellant: Cuius rei admissum tale est: Plerique inimicorum solent praedium inimici ομοκτιζέειν, id est, lapides ponere, in iudicio futuros, quod si quis eum agrum coluisset, malo letho periturus esset in insidijs eorum, qui scopulos posuissent. Quae res tantum timorem habet, vt ne agrum accedere audeat, crudelitatem timens eorum, qui scopulismum fecerunt. Haec rem Praesides exequi solent grauius, vsque ad penam capitis, quia & ipsa res mortem comminatur.

Haec terminorum Religio. Quanta igitur Definitionis dignitas, quae ὄρος, Terminus, nominatur, & longè aliter, quàm de pacti agrorum limites, res totius vniuersi distinguit, omnemque tollit permissionem. Anastasius Synaita in ἐπιτομή cap. 1. definitiones ὄρους appellari censet, quasi ὄρασις ἢ ὄρθαλμὸς παραμάτων ὑπαρχοντες, quod sint rerum visum & oculi.

Tertiò à Platone in Theaeteto cum Sole Definitio comparatur, quod non secus, ac clarissimum solis compendiosus humanae imbecillitatis tenebras discutiat, & magnum ad capessendas disciplinas conferat adiumentum.

De Definitione simplici, & Logica.

CAPVT XVI.

Et si definitionibus Logicis parcius vtuntur Oratores, qui non sicco illo, sed fuso quodam, & ad ipsi dicendi genere delectantur.

tur : debent tamen acurate definitionis tenere rationem, ne rerum ignari, si frustra, cum nihil opus est, luxurient in verbis. Est igitur definitio, ut ait Aristoteles, λόγος ὁ τὸ ἐσσοῦσιν ἢ ἐπινοῦσιν, vel, ut ait Cicero 1. de orat. Rerū brevis & circumscripta quadam explicatio; vel, ut habet auctor ad Herennium, *Oratio, quæ rei alicuius proprias amplectitur potestates, breviter & absolute.* Partes eius sunt genus, & differentia, & quibus quasi anima & corpore consistit. Fit enim ut rem definiendi primum noticiam occurrant, & cum multis communia, quæ eam differentia, quasi proprio quodam vinculo complexus fuerit, tunc existit definitio, ut si hominem definire velis, primum occurrit animalis, hoc est, naturæ sentientis notio, mox propius consideranti, in rationis sinu, quasi in proprio essentia domicilio versari cognoscitur; Ex eo animal rationis particeps nominatur. Hæc integra Definitio. Sed quia proprias rerum differentias inuenire difficillimum est, per proprietates & accidentia, maxime apud oratores, Definitiones tradi solent.

Vitia definitionis.

Tria vulgò in rebus definiendis occurrunt vitiorum genera. Primum est, cum propter multitudinem verborum, nimium quam necesse sit, res extrahi videtur. In quo erravit Porphyrius, qui hominē definiuit λογικὸν ζῷον διηκτόν: nihil enim opus erat mentionem facere mortalitatis. Sed hæc idcirco dictionem subiunxit, ut distingueret ab angelis, qui tamē ζῷα λογικὰ propriè dici non possunt. Secundum est, cum ob paucitatem res non satis explicatur: ut si dicas, hereditas est pecunia, qua morte alicuius ad quempiam pervenit iure, non est satis, addendum, nec ea aut legata est testamento, aut possessione retenta. Tertium fit, cum genus, aut differentia commode non est assignata.

Virtutes definitionis Arist. l. 5. Top. c. 5.

Contra, virtutes Definitionis sunt tres, ut sit dilucida brevis, & propria. Fiet autem dilucida, si vitentur ea, quibus obscuratur. Talia sunt primum homonyma. Idcirco hanc Definitionem non probat Aristoteles, ἐπεὶ οἱ ἕρην & γωγνήεις οὐσιαί. Generatio est, deductio ad substantiam. Secundò, metaphoræ; ut si quis Altricem pro Terra, aut pro Temperantia, Centenum vsurper.

Definitiones Platoni.

Tertiò, verba impropria & novata; quo nomine Aristoteles reprehendit Platonem, qui oculum, ἐρῶντιον, araneam ἰσφιδανίς, medullam ἰσισγυρίν definiuit.

Brevis erit, si nihil addatur superfluum; est autem illud superfluum, & redundans, quo sublato, id quod reliquum est, perspicuam facit rem definitam. Sic qui definit, hominem animal rationis particeps, disciplina capax, peccat redundantia verborum.

Propria fiet, si rem, cuius est definitio, lucidius exprimat; nec similis sit veterum pictorū imaginibus; qui si hominem aut leonem depinxissent, discerni haud facile poterant, nisi superscriptus esset titulus; Hic, homo est; hic, leo.

Ad summum index & veluti Lydius lapis Definitionis, is erit, si Definitionem ita cum eo, quod definitur, conuectas, ut ex Definitione res, & ex re Definitio consequatur.

Eius usus in argumentando triplex esse solet, ut notauit Cicero in Topicis; aut enim subiecti definitionem sumere licet, aut attribui; aut utriusque, ad definitionem explicandam. Quod enim Definitioni conuenit, aut non conuenit; conueniat idem necesse est; aut non conueniat rei quæ definitur: Ut si is qui dolet aliorum rebus prosperis, non sit sapiens, cum inuidus sit huiusmodi; cum sapientem non possis merito dicere. Cui autem Definitio tribuitur, vel detrahitur, eidem tribui vel detrahi necesse est, quod definitur: ut si Imperator est vir rerum militarium sciens, non potest Cicero non esse Imperator, qui magna rerum bellicarum peritia Parthos in Amano monte debellauit. Si ars est, quæ cognitis penitusque perspectis, & in vnum exitum spectantibus, & nunquam fallentibus rebus continetur; nec eiusmodi rebus constat eloquentia, profectò eloquentia ars dici non potest.

Arist. l. 1. Top. c. 2.

Deinde, si Definitio Definitioni conueniat, aut non conueniat; definitum quoque definito conueniet, aut non conueniet. Ut si rectus animi habitus laude dignus est, cum talis sit virtus, sua laude carere non potest. Quod autem magis suscipit rei propositæ definitionem, id magis tale est: ut, si velle definitur, quod ad finem conducit, id quod magis conducet, utilius erit. Hæc & similia pertinent ad vulgata Logicorum axiomata, quæ licet apud Aristotelem in sexto Topicorum plenius indagare. Ego, quando ista tractandi ratio non est huius instituti, ab istis Logicorum exilibus argutijs, in planiorem Rhetorum campum transferam orationem.